

Het geheim van een moeder

Renita de Silva

Het geheim van een moeder

*Als haar moeder plotseling overlijdt, gaat Jaya op zoek
naar haar Indiase familieverleden*

ISBN 978-90-225-8340-1
ISBN 978-94-023-1065-8 (e-book)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *A Mother's Secret*
Vertaling: Titia Ram
Omslagontwerp: Johannes Wiebel | punchdesign, München
Omslagbeeld: © Shutterstock
Zetwerk: Mat-Zet bv, Soest

© 2016 Renita D'Silva
© 2018 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Ryan Anand D'Souza

Voor zijn geintjes en advies, gekibbel en inspiratie.
Omdat hij er is. Voor alles.

Durga

Gaddehalli, India

Een oude ruïne

‘**K**om kind, wakker worden, we zijn in het dorp van je *ajji* aangekomen.’ Tante Lathakka’s vriendelijke, maar aandringende stem doorboort Durga’s door slaap in mist gehulde brein. Het dringt vaag tot haar door dat het deinen van de bus, waardoor ze in slaap was gedoezeld, is gestopt. Ze hoort pratende stemmen om zich heen, voelt lichte druk op haar arm, wordt half uit de bus getrokken en gedragen. Ze knippert met haar ogen en ziet een cluster huisjes als paddenstoelen uit een grond vol kiezelsteentjes omhoog steken, geflankeerd door fluweelachtige velden, en, onheilspellend naar beneden starend vanaf de top van de enige heuvel, een oude ruïne.

De bus vervolgt ratelend zijn route, waarbij overal stof opdwarrelt. De paar passagiers die nog in de bus zitten, die hebben helpen voorkomen dat ze de bus uit zou springen om eraan te ontsnappen hiernaartoe te hoeven, zwaaien vanachter de raampjes, hun rottende, gele tanden omlijst door het roestige traliewerk voor het glas. ‘Dag, Durga. En lief zijn, hè.’ *En lief zijn, hè*. De vermaning die Durga haar hele leven al hoort.

Een enkele riksja staat aan de voet van de heuvel onder een heilige Indische vijgenboom, de chauffeur ingedut op het chauffeursbankje, zijn benen gestrekt over het stuur, zijn voeten tegen een boomstam rustend. Tante Lathakka, de vriendin van de familie die is uitgekozen om Durga te vergezellen tijdens de lange reis naar haar grootmoeder,

loopt naar de riksja-chauffeur en gebaart Durga haar te volgen. Durga wrijft de slaap uit haar ogen, voelt zich geïntimideerd door de ruïne die kwaad vanaf de heuvel naar beneden staart en is te moe om te protesteren.

Iemand roept: ‘Hé, Lo, ze hebben je nodig...’ waarop de riksja-chauffeur wakker schrikt en hen met half samengeknepen ogen nieuwsgierig bekijkt.

Nu Durga zich omdraait om de wegrijdende bus na te kijken dringt het tot haar door dat een groepje mensen zich heeft verzameld. Had ze zich maar verzet toen Lathakka haar uit de bus trok. Ze ruikt sterke lichaamsgeur, olie, chilipeper en kokos terwijl de mensen steeds dichterbij komen, hun hete, nieuwsgierige adem in haar hals en op haar wangen.

‘Wat doen al die mensen hier?’ vraagt Lathakka aan de chauffeur.

‘Er komt bijna nooit iemand naar ons dorp. Jullie zijn een rareiteit.’ Hij rekt zich lui uit en krabt over zijn bezwete hoofd. ‘Waar wilt u naartoe?’

‘Het landgoed.’ Lathakka steekt haar kin omhoog, gebaart daarmee naar de ruïne, een sombere, blauwe bult die het zonlicht blokkeert. ‘Durga gaat er bij haar ajji, Sumathiamma, logeren.’ Haar stem klinkt vastberaden opgewekt.

De toegestroomde mensen, die met uitgestrekte nekken opgewonden alles gadeslaan, deïnen als één organisme terug. Verdwaasd snakken naar adem. Doodsbange huiveringen. Diepe zuchten. Een man begint te vloeken. Vrouwen chanten godennamen. Een jongetje barst in tranen uit. De verkoper die in een kraampje langs de weg thee, *vada*’s, rijst en viscurry verkoopt, expert in het schenken van schuimende thee vanaf grote hoogte, mist zijn doel en de thee spettert alle kanten op, waardoor de stoffige lucht zich vult met de weeïge geur van kardemom, gekookte melk en een vers gesmeed schandaal. Het water in de pan met rijst, dat staat te borrelen naast de piramide van door vliegen geïnfesteerde *vada*’s, kookt droog en de curry staat op het punt aan te branden terwijl hij samen met de rest van de mensen naar Durga en

Lathakka staart alsof ze ineens allebei twee hoofden hebben gekregen met olifantenslurven als neus.

‘Weten jullie dat het daar spookt? Dat het is vervloekt? Dat er een krankzinnige vrouw woont?’ De riksja-chauffeur is de eerste die in staat is zichzelf te herwinnen.

‘Maar...’ begint Lathakka, die direct in de rede wordt gevallen door de chauffeur.

‘Er is lang geleden brand geweest in het huis. Als de wind heuvelafwaarts waait, neemt hij de scherpe lucht van as met zich mee, en als je goed luistert, hoor je dan het gekwelde gegil van de stervende bewoners.’ De stem van de chauffeur heeft een theatrale, lage klank aangenomen en Durga schuifelt, net als de andere mensen, dichterbij hem toe om hem beter te kunnen verstaan.

‘Er zijn dagen dat je als je in de buurt bent van de ruïne,’ voegt hij toe, met lippen vol speeksel en angst, ‘het gevoel hebt dat je stikt in de vlamme rook, alsof je huid in brand staat.’ De menigte knikt instemmend. ‘Iedereen die het aandurft om er naar binnen te gaan, wordt gek.’ De chauffeur doet met een stellig gebaar zijn lendendoek goed.

‘Waarom?’ vraagt Durga, die de collectieve starende blik van de menigte in zich voelt priemen.

‘Waarom?’ herhaalt de riksja-chauffeur hoofdschuddend, waarbij hij melodramatisch zijn handen ten hemel steekt.

‘Iemand heeft zich er verhangen. Zijn lichaam is pas ontdekt, bungelend aan de verbrande dakspanten, half weggerot en nauwelijks herkenbaar, toen een stel jongens dat op zoek was naar spanning er rondscharrelde. Ze roken hem eerst, en zagen toen een zuil vliegen aan het plafond hangen die zachtjes heen en weer bewoog in het briesje,’ voegt een kalende man uit de menigte toe, zijn ogen groot.

‘Nee, zijn echtgenote heeft hem gevonden, en toen is ze helemaal krankzinnig geworden!’ zegt de oude vrouw naast hem terwijl ze hem met een benige elleboog in zijn zij port. Haar woorden klinken zompig en haar lippen en mond zitten vol rode *paan*-vlekken, als een vampier die net bloed heeft gedronken.

‘Betekent dat dat ze daarvoor half krankzinnig was?’ vraagt de chauffeur terwijl hij een minachtend geluid maakt en een mug doodslaat die het lef had op zijn arm te landen.

‘Op avonden dat de ruïne wordt verlicht door de spookachtige gloed van de volle maan is het net of je de geesten van iedereen die er is omgekomen door de kamers ziet waren,’ doet de verkoper, die even is gestopt met theeschenken, een munt in het zakje.

‘Je moest eens weten wat er allemaal in dat huis gebeurt,’ zegt een stokoud uitzierende vrouw die tegen de heilige Indische vijgenboom staat geleund, haar tandenloze kaken klikkend terwijl ze bedrijvig paan kauwen. ‘Ze dachten dat ze zich alles konden permitteren, enkel omdat ze rijk waren en iedereen in het dorp in hun macht hadden.’ Ze spuugt met een weerklinkende klets in haar kwispedoor, waarmee ze de zich daar verzamelde, zoemende vliegen opschrikt. Die vliegen direct terug, een zwarte epidemie die zich verdringt op de oranjebruine smurrie, zodra ze hem weer heeft neergezet.

Wat hebben ze gedaan? Wat is er gebeurd? vraagt Durga zich af.

‘Die krankzinnige vrouw brengt zeven jaar ongeluk. Ze zal je vervloeken,’ zegt iemand anders. De menigte vindt zijn stem naarmate de consternatie groeit harder terug; hun verbijsterde blikken zijn op Durga gericht.

‘Durga’s ajji, Sumathiamma, woont er ook, en daar is niets mis mee.’ Durga’s chaperonne, Lathakka, zegt eindelijk iets, maar haar stem hapert nu ze zich voor deze intense ontzetting ziet gesteld.

‘Ha! Wie zegt dat? Alleen iemand die zelf gek is, zou ervoor kiezen om daar te gaan wonen, met enkel spoken en een krankzinnige vrouw als gezelschap,’ verklaart de riksja-chauffeur. ‘Ik ga er één keer in de week naartoe om voorraden te brengen, midden overdag, en ik blijf nooit lang genoeg om te kunnen worden vervloekt of bezeten. Ik heb godzijdank tot nu toe noch de krankzinnige vrouw, noch spoken gezien.’ De chauffeur streelt over de afbeelding van Vishnu die aan de achteruitkijkspiegel in zijn riksja hangt en kust de hand die zijn god heeft aangeraakt om zo de kwade geesten te weren die hij mogelijk

heeft opgeroepen door over ze te spreken. ‘Sumathiamma is net zo gek als de oude vrouw voor wie ze zorgt!’

‘Rustig nou maar... ik weet zeker dat ze prima in orde is,’ zegt Lathakka, die probeert, wat niet lukt, om enige assertiviteit in haar stem te laten doorklinken terwijl ze Durga steels aankijkt.

Ze sturen me naar het huis van twee krankzinnige vrouwen, denkt Durga, die van vermoeidheid op haar benen staat te zwaaien. En dat kan me niet eens schelen; het enige wat ik wil, is dat het goed gaat met mijn ma en da.

‘Niemand die bij zijn volle verstand is, gaat ernaartoe... Behalve dan Sumathiamma, maar die telt niet als bewoner. En de nonnen. En ikzelf, vanwege de voorraden, natuurlijk.’ De riksjachauffeur spuwt een fluim op de grond.

‘Nonnen?’ vraagt Lathakka.

‘Ze verzorgen overdag de krankzinnige vrouw, geven haar medicatie en zo. Niet dat ze kan worden genezen... Ze heeft agressieve buien.’

‘O.’ Lathakka kijkt weer naar Durga.

Durga staart naar de grond, naar de glanzende, gladde kiezelsteentjes, en bedenkt hoe goed die in haar katapult zouden hebben gepast – in haar nieuwe, die ze heeft sinds haar oude, betere, kapot is gegaan tijdens het ongeluk – en vervloekt zichzelf dat ze hem niet heeft meegenomen.

‘Heel veel sterkte, meid. Moge de goden met je zijn,’ zegt de riksjachauffeur nadrukkelijk. De mensen om Durga heen herhalen zijn woorden, die luid weerklinken: ‘Heel veel sterkte.’

Ze ziet voor zich hoe ze de menigte bekogelt met steentjes uit haar katapult, hoe alle toeschouwers voor haar op de vlucht slaan, gillend van schrik. Ze voelt zich er beter door, en haar hart, waarvan ze niet had beseft dat het op hol was geslagen, komt een beetje tot rust.

‘Wil je ons erheen brengen?’ vraagt Lathakka aan de riksjachauffeur terwijl ze omhoog tuurt naar de ruïne.

‘Zeker weten van niet. Tegen de tijd dat ik weer heuvelafwaarts ga, is het donker. Denk je dat ik ook gek ben?’

Na intensief onderhandelen besluit de chauffeur uiteindelijk hen voor drie keer het gebruikelijke tarief te brengen, waarbij hebzucht het wint van de angst vervloekt te worden door krankzinnige vrouwen of achternagezeten te worden door spoken.

Voordat Durga er iets tegen in kan brengen, zitten ze al in de riksja, die hobbelen richting de ruïne rijdt. Ze rilt, kruipt tegen Lathakka aan en legt schuw een hand op haar knobbelige vingers terwijl ze stui-terend over het zandpad vol kuilen rijden. Haar tante glimlacht naar haar, een vermoeid opzijbewegen van haar smalle, kleurloze lippen. Durga verzamelt al haar moed en vraagt het nog een keer: ‘Moet ik echt bij ajji logeren?’

Haar tante slaakt een zucht, een uitademing die helemaal uit haar tenen lijkt te komen. ‘Durga, het spijt me verschrikkelijk, we...’

‘Ik zal lief zijn, dat beloof ik.’

‘O, Durga...’ Haar tante ziet eruit of ze haar mond vol heeft met bittere kalebas. ‘Nu je ma en da in het ziekenhuis liggen, is het echt beter dat je bij familie gaat logeren.’

Durga huivert bij de gedachte aan het ziekenhuis. De lichamen van ma en da die aan machines vastliggen. Bleek. Roerloos. Ze knijpt haar ogen dicht om de beelden weg te duwen, maar dat lukt niet. De riksja stinkt naar schimmel en stof en de deurflap slaat tegen haar gezicht terwijl ze door een diepe kuil rijden. Ze pakt hem vast, voelt de intense behoefte hem in tweeën te scheuren. Maar ze heeft Krishna beloofd dat ze lief zal zijn als hij haar ouders bij haar terugbrengt. Dus roept ze zichzelf met enorme krachtsinspanning tot de orde, laat de flap los en gaat op haar handen zitten.

‘Jullie sturen me weg omdat ik stout ben, hè?’ vraagt ze, hoewel ze het antwoord natuurlijk allang weet.

Durga is altijd al stout geweest, volgens de mensen in het stadje waar ze haar hele leven heeft gewoond tenminste, of ‘temperamentvol’, zoals haar ouders het noemen. De lijst met haar tekortkomingen is schijnbaar eindeloos. Ze stelt te veel vragen. Ze weet van geen ophouden. Als ze iets als onrecht ervaart, haalt ze uit. Ze haat het dat

meisjes anders worden behandeld dan jongens, dat ze zich naar jongens moeten schikken, dat ze overal de eerste keuze in krijgen. Ze heeft een afschrikwekkend temperament. Ze vecht, vloekt en slaat. Ze is niet mak en geeft niet toe. Ze weigert zich als een meisje te gedragen. Dat is wat haar leerkrachten, burens, vrienden en ook vreemden haar ouders door de jaren heen vaak genoeg hebben verteld.

‘Als Durga een jongen was geweest, zou ze zijn geprezen om precies die eigenschappen,’ had haar ma verontwaardigd gezegd. ‘Dan zou ze zijn verwelkomd als geboren leider, dan zou er tegen haar op zijn gekeken en zou ze zijn bewonderd.’

‘Durga is gewoon energiek, verder niets. Levendig, en een beetje koppig. Mijn moeder was ook zo,’ had Durga’s da – die de vrede wilde bewaren – iedereen ervan verzekerd, waarbij er een onzekere onderton in zijn woorden had geklonken.

Alles was geëscaleerd toen Gowriakka’s zoon, Rajesh, in het ziekenhuis moest worden opgenomen nadat Durga hem in een greppel had geduwd. De buurtbewoners hadden een vertegenwoordiger, de evenwichtigste man in de stad – Baluanna – gestuurd, die over zijn vettige, kalende hoofd had gestreken, aan zijn lendendoek had gesjord en zich tegen Durga’s ouders had beklaagd: ‘Wat ontzettend jammer! Jullie hebben maar één kind, en dan is ze zo.’

‘Ze is loyaal en heeft een goed ontwikkeld gevoel voor rechtvaardigheid en daar is niets mis mee,’ had Durga’s ma met bevende stem geantwoord.

‘Ha! U bedoelt dat ze iedereen uitdaagt. Maar Durga is nu te ver gegaan; Rajesh heeft zijn been gebroken. Begrijpt u niet dat u haar kwaad doet door haar in bescherming te nemen?’

‘Ze heeft hem geduwd omdat hij die arme Jirjamma aan het pesten was, die in de war is sinds haar echtgenoot is overleden,’ had ma met schrille stem tegengeworpen.

‘Rajesh bekogelde Jirjamma met steentjes en schold haar uit,’ had Durga vanachter haar verstoppiek achter de deur geroepen, waar ze het gesprek had staan afluisteren. ‘Jirjamma struikelde en viel toen ze

door een van zijn stenen werd geraakt, dus ik vond dat Rajesh moest ervaren hoe dat voelt.’

‘Ziet u nou wel,’ had Baluanna hoofdschuddend tegen Durga’s ouders gezegd, ‘Durga heeft niet eens spijt van haar daden. Er zit een steekje bij haar los. We vinden dat u met haar naar een psychiater moet om haar na te laten kijken.’

‘En nu is het genoeg! Er is niets met haar aan de hand, ze heeft gewoon een vurig karakter,’ had Durga’s da boos gebluft.

‘Het loopt uit de hand met haar. Als jullie er niet snel iets aan doen, doen wij het,’ had Baluanna gemompeld terwijl hij hoofdschuddend en zuchtend was vertrokken.

Toen hij ver genoeg weg was, was Durga het huis uit geglipt en was ze hem gevolgd. Ze had zich op de markt achter de bergen goudrode, feloranje, olijfgroene en goudbloemgele specerijen verstopt en had haar uiterste best moeten doen om niet te gaan niezen van het chili- en korianderpoeder, dat in haar neus prikte. Ze had een steentje ter grootte van haar duim uit de modder gevist en gericht met haar katapult – de beste die ze ooit had gehad, gemaakt van een v-vormig takje dat ze in de mangogaard van Ashwin had gevonden. Toen Baluanna zich geschrokken had omgedraaid toen hij tegen zijn schouder werd geraakt door het steentje en haar razend aan had gestaard, was ze hard gaan lachen en had ze voordat ze was weggerend een overwinningsdansje gedaan.

Die avond, nadat haar vader haar een preek had gegeven en Durga haar excuses had aangeboden, had haar ma gezegd: ‘Durga, je had je katapult niet op Baluanna mogen richten.’

‘Baluanna wilde niet naar me luisteren. Hij had zijn oordeel al klaar. Net als iedereen. Ze denken dat ik slecht ben. Ik weet dat ik soms stout ben, maar dat gebeurt alleen als ik kwaad ben... en ik kan er niet tegen als anderen worden gepest...’ Durga was helemaal buiten adem geweest, haar strot droog na haar speech.

‘Ze zijn gewoon niet in staat mensen te begrijpen die een beetje anders zijn dan zij, dat is alles,’ had ma in Durga’s oor gefluisterd. ‘Weet

je, iedereen vond Krishna ook stout toen hij klein was. Hij haalde constant kattenkwaad uit, stal karnemelk en allerlei andere dingen...' had haar moeder met een knipoog naar Durga gezegd.

'Dan bid ik vanaf nu alleen nog tot Krishna,' had Durga besloten, waarop haar moeder Durga breed grijnzend een kus op het puntje van haar neus had gegeven.

Durga trekt nu aan de huid van haar handrug, knijpt erin, draait eraan tot hij rood wordt en pijn doet, zodat hij net zo voelt als de pijn in haar hart. Haar tante klopt ongemakkelijk op haar arm. 'Rustig maar.'

De riksja helt gevaarlijk opzij terwijl hij door de zoveelste diepe kuil in het pad dendert en op het nippertje stabiliseert. 'Ik ken mijn ajji niet eens. Ik heb haar maar één keer gezien en daar kan ik me niets van herinneren.' Durga haalt haar neus op en veegt hem af met haar handrug. Ze wil iemand slaan. Ze wil uit de riksja springen en vluchten, zo ver ze kan, terug naar het ziekenhuis, naar haar bewegingloze ma en da. Haar rechterbeen beweegt op en neer in een ritme waarover ze geen zeggenschap heeft. Ze fixeert haar blik erop.

Haar tante knijpt in Durga's schouder. 'Je ajji is ermee akkoord je op te vangen.'

***

Buren en vrienden hadden na het ongeluk om beurten voor Durga's ouders in het ziekenhuis en Durga zelf gezorgd. Maar ze waren Durga al snel zat geweest, waarbij hun grootmoedigheid en vriendelijkheid was verdampt als water in de zon. Durga weigerde te doen wat haar werd gezegd; ze kon niet doen alsof ze dankbaar was voor de gastvrijheid die haar werd aangeboden terwijl ze veel liever in een bed in het ziekenhuis naast haar ouders wilde liggen en bij hen wilde waken.

Het huisje waar ze met haar ouders had gewoond, moest worden verkocht om de medische rekeningen te kunnen betalen. Toen Durga's ouders dag na dag geen enkele verbetering toonden, waren de ou-

deren van het stadje bij Gowriakka bijeengekomen om het over Durga te hebben.

‘Waarom mag ik er niet bij zijn terwijl het over mij gaat?’ had Durga gevraagd.

‘Jij gaat knikkeren met de andere meisjes,’ had Gowriakka op strenge toon gezegd, met haar handen op haar brede heupen, zonder de moeite te nemen om antwoord te geven op Durga’s vraag.

‘Waarom mag ik geen cricket gaan spelen met de jongens?’ had Durga tegengeworpen, waarbij ze net als Gowriakka met gespreide benen en haar handen op haar heupen was gaan staan.

‘Waarom moet je toch altijd overal tegenin gaan? Waarom kun je niet gewoon eens een keer doen wat je wordt gezegd?’ had Gowriakka gesnauwd.

Durga was blijven staan, een Kannada-liedje fluitend terwijl ze met half samengeknepen ogen de lucht in had gestaard en met haar voeten over de stoffige, gebarsten grond had geveegd.

‘En nu wegwezen,’ had Gowriakka gesnauwd, waarbij ze om zichzelf tegen de drukkende hitte te beschermen de *pallu* van haar sari voor haar gezicht had geslagen.

‘Nee,’ had Durga obstinaat tegen Gowriakka gezegd. ‘Ik wil horen waar jullie het over hebben.’

‘Dat kan niet. Het is een besluit dat de volwassenen moeten nemen.’ Gowriakka had de deur met een weerklinkende protestknaal dichtgeslagen terwijl de smaragdgroene stof van haar sari om haar heen had geruist, en had Durga zo buitengesloten.

‘Maar het gaat over mij.’ Durga had meermalen, vloekend, op de deur gebonkt.

‘Als je nu niet ophoudt, kom ik naar buiten met de zweep,’ had Gowriakka vanuit het huis geroepen.

Durga had om haar punt te maken nog drie keer op de deur gebonkt en was zodra die open was gegaan op de vlucht geslagen.

De jongens waren zich op het veldje bij school aan het klaarmaken voor een cricketwedstrijd.

‘Mag ik meedoen?’ had Durga gevraagd.

‘Jij?’ hadden ze spotlachend geantwoord.

Ze had hun bal afgepakt, iedereen die hem probeerde terug te pakken geslagen, geschopt en gebeten, en ze had de drie takken omgetrapt die ze in de grond hadden geprikt om als wickets voor de gestolen bal dienst te doen. Toen was ze weggesprint en met de jongens achter zich aan naar de veranda gehold waar de meisjes aan het knikkeren waren. Ze had alle knikkers gepakt, had haar tong naar de razende meisjes uitgestoken en was weggerend.

Toen haar angstgevoel eindelijk was afgenomen, was ze naar het open raam van Gowriakka’s huis geslopen, waar ze zichzelf tegen de muur had gedrukt, vanwaar ze het gesprek woordelijk had kunnen volgen terwijl ze daar stond met de koele, gladde knikkers in haar hand. Ze stak er een in haar mond en proefde de modder en de duizend vingers die hem hadden aangeraakt.

‘We kunnen niet voor eeuwig voor haar blijven zorgen. Ze is te wild en te onvoorspelbaar. En waar moeten we haar onderhoud van betalen, nu de opbrengst van het huis helemaal op is gegaan aan de ziekenhuisrekeningen?’ Gowriakka’s stem klonk knerpnd als het piepen van een krijtje op een schoolbord.

‘We hebben geadviseerd dat ze Durga naar een kloosterschool zouden sturen toen ze dat gestoorde, ongecontroleerde gedrag begon te vertonen – misschien dat de aanwezigheid van een straffende katholieke god haar zou hebben kunnen temmen – maar...’

Gestoord? Had Durga gedacht, waarbij ze bijna in die knikker was gestikt en ze zuur en roest had geproefd. *Ik ben niet gestoord!* had ze willen roepen, maar dan zouden Gowriakka en de anderen hebben geweten dat ze stond te luisteren en dan zou ze de rest van het gesprek hebben gemist.

‘Ik vind dat we haar naar haar grootmoeder moeten sturen,’ had Baluanna gezegd, zijn stem raspnd als schuurpapier. ‘Het is gelukkig net vakantie. Die kan ze bij haar oma doorbrengen. Dan besluiten we daarna hoe het verder moet.’